

МІХАСЬ СТРАЛЬЦОЎ (1937-1987)

Паўрочнае планаванне: Кароткія звесткі пра жыццё і творчасць пісьменніка. Аналіз апавядання “Сена на асфальце” (1 гадз.); Аналіз апавядання “На чацвёртым годзе вайны”. Унутраны маналог як прыём мастацкага пісьма (1 гадз.)

Творы для тэкстуальнага вывучэння: Апавяданні “Сена на асфальце” і “На чацвёртым годзе вайны”.

Творы для самастойнага чытання: Апавяданне “Двое ў лесе”.

Тэорыя літаратуры. Унутраны маналог (паглыбленне паняцця).

Урок 1.

Мэта ўрока: Даць кароткія звесткі з жыцця пісьменніка, паказаць яго прыналежнасць да філалагічнага пакалення. Раскрыць тэматычны змест творчасці празаіка. Прааналізаваць апавяданне “Сена на асфальце”.

Нагляднасць: Партрэт пісьменніка. Па магчымасці дэманстрацыя выдадзеных ім кніг.

Тып урока: Камбінаванай пабудовы – лекцыя настаўніка пра жыццё і творчасць празаіка (1-я частка) і ўзрыстычная гутарка пра апавяданне “Сена на асфальце” па пытаннях падручніка і дадатковых, прапанаваных настаўнікам і вучнямі (калі такія будуць).

У лекцыі пра старонні жыцця і творчасці пісьменніка важна спыніцца на наступных момантах.

Па-першае, Міхась Лявонавіч Стральцоў – прадстаўнік пасляваеннага (ці філалагічнага) пакалення, якое дзіцячымі вачыма бачыла вайну, яе жахі, выжывала ў чужыносных умовах, а пасля вайны галадала, паспытала “асалодаў” безбацькоўства. Яшчэ такіх, як аўтар “Сена на асфальце”, называюць дзецьмі вайны. У Пімена Панчанкі так называецца верш, у якім пішацца, што ў абстаноўцы міру і спакою “дзецям вайны” “здаецца самалётам першы бусел”. Равеснік М. Стральцова паэт Сцяпан Гаўрусёў, якога мы заўчасна страцілі, сказаў пра сябе афарыстычным радком – “Я вырас пад гарматнымі стваламі”. Зараз пакаленне дзяцей вайны заняло лідзіруючае палажэнне ў літаратурным працэсе. Яно прадстаўлена такімі яркімі постацямі, як Ніл Гілевіч, Рыгор Барадулін, Янка Сіпакоў, Анатоль Вярцінскі, Віктар Касько, Іван Пташнікаў. Няма ўжо сярод нас выдатнага раманіста і драматурга з гэтага пакалення Івана Чыгрынава, слаўнага і светлага Уладзіміра Караткевіча, выдатнага псіхалага Вячаслава Адамчыка, паэта Анатоля Сербантовіча. Менавіта гэтае пакаленне дапамагло літаратуры вызваліцца ад спрошчанасці канфліктаў і характараў,

набыць выразныя адзнакі лірызму і філасафічнасці, паглыбіць псіхалагічны аналіз.

Па-другое, трэба засяродзіць увагу вучняў на маштабнасці і шматграннасці таленту пісьменніка. Яго першым праявітым дэбютам стаў зборнік апавяданняў з узнёслай, лірычнай назвай “Блакітны вецер” (1962) пра жыццё вёскі, родную прыроду, светлае і шчырае каханне. Апавяданні “Трыпціх”, “Дома”, “Смаленне вепрука” і іншыя характарызаваліся шчырасцю пачуццяў маладых людзей, у іх паказаных, – дзяцей вёскі, якім нялёгка “ўрастаць” у горад, прымірыцца з тым, што ў мінулае адыходзіць грукат падводаў на асфальце, а гарадская цывілізацыя адмоўна ўплывае на людзей, вядзе да стратаў імі роднага карэння, сувязі з зямлёй. Голас сына вёскі – гуманіста, патрыёта, змагара за чысціню чалавечых адносінаў гучыць і ў наступных зборніках прозы: “Сена на асфальце” (1966), “Адзін лапаць, адзін чунь” (1970), “Падарожжа за горад” (1986) і інш. Талент Стральцова-паэта раскрыўся ў кнігах “Ядлоўцавы куст” (1973), “Дзень ад вясла” (1979), “Мой свеце ясны” (1986) і іншых. (Настаўнік прапануе праслухаць адзін з вершаў Стральцова ў выкананні вучня і даць яму агульную ацэнку). І гэтага мала... Міхась Стральцоў быў выдатным крытыкам літаратуры, эсэістам, напісаў выдатныя кнігі “Жыццё ў слове” (1965), “Загадка Багдановіча” (1968), “У полі зроку” (1976) і “Пячатка майстра” (1986).

Вынікі гэтай часткі ўрока можна падвесці па пытаннях падручніка. **На першае пытанне** – “З якімі творамі вы знаёміліся ў папярэдніх класах? Пра што ў іх апавядаецца?” – адназначнага адказу не будзе, бо толькі ў 10-м класе раіцца ў спісе літаратуры чытаць яго творы ў спісе “для пазакласнага чытання”. Калі хто пазнаёміўся з асобнымі творамі гэтага аўтара, няхай дасць ім лаканічную ацэнку.

Другое заданне – “Вызначце асаблівасці і тэматычны дыяпазон апавяданняў М. Стральцова” – патрабуе наступнага адказу.

Самай галоўнай тэмай у творчасці М. Стральцова і многіх яго равеснікаў з’яўляецца тэма вёскі і горада, духоўнай сувязі паміж імі. Якая можа быць у любы момант парушана. З гэтай прычыны вынікае элегізм (сум, шкадаванне) многіх твораў прадстаўнікоў філалагічнага пакалення, і галоўным героем іх становіцца інтэлігент у першым калене (якога некалі амаль стагоддзе назад паказаў ў кнізе “Рунь” Максім Гарэцкі), які ў горадзе адчувае сябе няўтульна і сіратавата. Так, як дзядзька Ігнат, як аспірант Віктар з апавядання “Сена на асфальце”. Не ўседзеў стары чалавек у горадзе, вырашыў вярнуцца ў родную вёску. А яшчэ, каб наталіць душу, падгаварыў Віктара пакошваць траву на газоне гарадской плошчы. Пасля малады чалавек – Віктар, ад імя якога вядзецца апавед, убачыць на плошчы траву, завяваю ў пракосах, чорных шпакоў, якія скачуць па іх, гаворачы вобразна, вясковыя прыкметы жыцця ў “вялізным і шумным горадзе”. Апавяданне заканчваецца радасным выгукам гараджаніна і вяскоўца ў адначасе: “Сена на асфальце, – узрадавана думаў я. Вёска ў горадзе...” [1, с. 88].

Сумуе ў горадзе і герой апавядання Стральцова “Там, дзе зацішак, спакой” інжынер-планавік Сяргей Марус, які “неспадзявана адчуў, што яму

нечага не хапае ў горадзе, які адразу здаўся сумным, нецікавым і пыльным”, не змог перабароць у сабе “тугу па вёсцы” і таму ўзяў адпачынак і паехаў да бацькоў у родную вёсачку Смолку. Не хоча ехаць да дачок у горад герой апавядання “Добрае неба” Максім, “бо не хацеў пра горад і думаць”, і ўсё чакае сына, спадзяецца, што той кіне бадзяца па свеце і застанеца ў бацькавай хаце.

Да гэтай асноўнай тэмы дастасоўваюцца тэмы маральна-этычныя, вечныя. Тэма кахання раскрываецца ў многіх творах, у тым ліку ў апавяданні “Сена на асфальце”. У маральна-этычны план пераводзіцца тэма пасляваеннага жыцця ў апавяданні “На чацвёртым годзе вайны” – праз побытавую сцэну пакарання хлопчыка сваякрыўю раскрываецца праблема дабрыні, якая перамагае ў экстрэмальных умовах. Такім чынам, тэматыка прозы М. Стральцова надзвычай шырокая і вынікае з абставін пасляваеннага жыцця, калі краіна ўзнялася з руін, але раны, нанесеныя вайной, не загіліся поўнасцю.

Трэцяе пытанне – “Якімі асаблівасцямі лірычная проза адрозніваецца ад эпічнай? Хто акрамя М. Стральцова пісаў лірычную прозу?” – мае тэарэтычную “падсветку”. Настаўніку трэба патесці вучняў у тым кірунку, што літаратура традыцыйна складалася з трох родаў літаратуры: апавядальнага (эпас), спавядальнага (лірыка) і драматургічнага або іначай сцэнічнага (драма). Узорами іх паслядоўна з’яўляюцца раманы, апавесці і сюжэтнае апавяданне – лірычны верш, ода, элегія – трагедыя, камедыя, драма. Мастацкая практыка часга пярэчыць зададзенасці, таму лірычны (спавядальны) пачатак спалучаецца з апавядальным (падзейным, апісальным), апавядальны з драматургічным і атрымліваецца мастацтва сінтэтычнае – ліра-эпічнае, лірыка-драматургічнае. Лірычная хваля літаральна захліснула прозу пачатку 60-х гадоў, бо ў той час людзі спадзяваліся на хуткія перамены, станаіліся рамантыкамі, аддана працавалі на блізкую, як тады здавалася, перспектыву пабудовы ў СССР самага справядлівага ў свеце камуністычнага грамадства. У прозе М. Стральцова героі – маладыя людзі – летуценнікі, сумленныя і даверлівыя людзі, глядзяць на свет адкрытымі вачыма, вераць у будучыню, ідэалісты. Яны закаханыя ў прыроду, любяць сваю малую радзіму, вёску, дзе нарадзіліся і дзе пакінулі бацькоў. Каханне для іх – святое, чыстае. Вось як, напрыклад, успрымае прыроду Лена, закаханая ў Віктара (апавяданне “Сена на асфальце”): “Ляжым на беразе – трымціць, снуецца ў шырокіх ручвах вада, бялеюць на рачных астраўках валуны, сіняя тамлівая смуга вісіць над вадою там, дзе робіць паварот рака [...] О, салодкая, ляютная бяздумнасць, о, жыццё душы, дрымотнае, як звон вады, тамлівае, як сінія наміткі смугі” [1, с. 75].

Такімі ж рамантыкамі – летуценнікамі, лірыкамі ў прозе былі Уладзімір Караткевіч – апавядальнік і аўтар апавесцей “Сівая легенда” і “Ладдзя Роспачы”, Іван Пташнікаў (апавяданне “Алені”), Іван Чыгрынаў, Барыс Сачанка – равеснікі М. Стральцова. Лірызм – асноўная рыса праяўнай творчасці Івана Навуменкі і рускіх пісьменнікаў і паэтаў Уладзіміра Салавухіна і Вольгі Бярггольц.

Другую частку ўрока – аналіз апавядання “Сена на асфальце” – лепш за ўсё правесці ў форме з’вязанай гутаркі па пытаннях падручніка і дадатковых, якія могуць узнікнуць пры разглядзе твора.

Адказ на першае пытанне – “Якія рысы характарызуюць галоўнага героя? Якая яго асноўная мара?” – можа быць прыкладна такі.

Галоўны герой апавядання Віктар – рамантык, летуценнік, сын вёскі, які – і гэта яго галоўная мара – хоча прымірыць горад і вёску, паяднаць “месяц над хатай” і “электрычны ліхтар”. На падобную думку яго навяло жыццё, сустрэчы з дзядзькам Ігнатам: “Мне хацелася даўно прымірыць горад і вёску ў сваёй душы, і гэта была мая самая патаемная і самая душэўная думка” [1, с. 83]. Віктар добры, мяккі характарам; здольны па-сапраўднаму кахаць. Ён памятае пра сваё вясковае паходжанне, свае былыя заняткі, і таму з ахвотай абкошвае разам з дзядзькам Ігнатам газон на гарадской плошчы. Гэта чалавек – рамантык у душы, адкрыты бядзе і радасцям іншых людзей.

Некалькі меншае месца ў апавяданні адведзена дзядзькі Ігнату – былому вяскоўцу, які перажыў пасляваенную чышчыніцу, пабачыў несправядлівасць. У раздзеле “Дзядзька Ігнат” ён спавядаецца Віктару, што быў брыгадзірам, пабачыў людскога гора – удзельнічаў “карову ставілі ў плуг”, вымольвалі каня з бутэлькай у руках у начальнікаў, “што на людскім горы падчаровак гадалі”. Некалі ён заступіўся за адну з такіх удоў – суседку Арыну перад фінінспектарам-піяніцам “Куфрам” і атрымаў “на арэхі” за гэта – ледзь не падвялі пад палітыку. Дзядзька Ігнат вучыць дабру і любові да родных каранёў Віктара.

Паводле другога пытання патрабуецца скласці цытатную характарыстыку Віктара. Яна павінна быць такой, каб раскрываліся ўсе рысы характара героя:

1. “Усё злавалася трохі загадкавым, таямнічым там, дзе быў дзядзька Ігнат”.
2. “Я ведаю, што без вёскі нельга, але і без горада нельга таксама. Што я думаю, дык гэта – каб тое і другое ў чалавечай душы прымірыць...”
3. “Дружа [...] давай сядзем побач – пагрэемся ля нядымнага агню нашай дружбы”.
4. “Але твой бацька не загінуў, ён вярнуўся: памятаеш, ты саромеўся казаць мне, што ён быў у палоне. Ты не мог дараваць яму гэта, і, навошта таіць, не мог дараваць і я”
5. “Давай жа цяпер, дружа, паклонімся невядомай магіле майго бацькі, і камень той, кінуты на пакутную дарогу бацькі твайго, давай падбяром таксама. Ні мой, ні твой бацька не вінаватыя перад часам і перад вайной...”
6. “Не ведаю, як можна назваць гэтую пастаянную напружанасць душы, гэты парыў да самаахвярнасці, да радасці і нават да тугі [...]”
7. “Да глыбіні душы абражалі нас несправядлівасць, падман і няшчырасць [...]”.

8. “Патроху ды памалу вучыліся мы ва ўсім пакладацца на саміх сябе”.
9. “[...] бо там, дзе душы кранаецца вечнасць, не існуе мяжы паміж жыццём і смерцю...”
10. “О зямля! Ты даеш нам тугу па небе, але не меншая наша туга па табе. З далёкіх дарог вяртаемся мы да цябе, і спеў жаваранка аглушае нас не меней, чым гул рэактыўнага самалёта”.
11. “[...] кожны чалавек павінен добра ведаць сваё месца на зямлі [...]”.
12. “Сена на асфальце. – узрадавана думаў я. – Вёска ў горадзе...”

Трэцяе пытанне – “Што непакоіць дзядзьку Ігната? Як ён адносіцца да людзей?” – датычыцца чалавека, які не па сваёй ахвоце, а пад прымусам пакінуў вёску і з’ехаў у горад, а таму не можа (і не хоча!) заставацца ў нужным для яго асяроддзі. Таму настаўнік павінен улічваць гэты момант. Дзядзька Ігнат – абаронца людзей, іх дарадца. Не выпадкова ён заступіўся за суседку, па-свойму абараніў яе ад фінспектара па мянушцы “Куфар”. Ён бароніць і Віктара ад адмоўнага ўплыву горада, цэніць яго за шчырасць, за любоў да вёскі, бачыць у ім – маладзейшым — свайго апанента. Яго непакоіць дэградацыя норамаў, безгаспадарчасць (“А то во і вы пішаце, што як пілараму ў нас паставілі, дык многа лесу без пары і толку на глум ідзе...”). Ён востра адчувае, што многія беды ад таго, што да зямлі пашаны няма. Адпрацуе на трактары калыглуз які, што дзесяць класаў скончыў і ў калгасе стаж зарабляе, каб з вёскі ўцячы [...] і да дзювак. Яму хоць трава не расці”. У людзях дзядзька Ігнат цэніць дабрыню, чалавечнасць: “А залатыя ж у нас людзі, усё разумеюць, усё могуць змагчы. У самыя цяжкія гады яны ў нашу добрую справу верылі”.

Адказ на **чацвёртае пытанне** – “У чым заключаецца адметнасць кампазіцыі апавядання?” – дадзены ў падручніку. Трэба падкрэсліць, што яно складаецца з некалькіх частак – эцюдаў, лістоў, апавядальных гісторый, што дае магчымасць аўтару раскрыць характары розных герояў: летуценніцы і мяккай натуры Лены – “Ліст першы”; чалавека, які пастаянна дакарае сябе ў тым, што пакінуў вёску, – аповед “Дзядзька Ігнат”; не меншага, чым Лена, рамантыка і летуценніка Віктара – “Ліст другі”; роздумы Віктара над сэнсам жыцця – аповед “Заўтра футбол”; настрой дзядзькі Ігната, які думае пра вяртанне ў вёску, – “Ліст трэці”; рамантыку працы, улюбёнасць у яе Ігната і Віктара. Свабодная кампазіцыя спрыяе пашырэнню месца дзеяння, “ушчыльненню” апавядання.

На **пятае пытанне** – “Якая асноўная ідэя апавядання? Ці выяўляецца яна ў загалоўку твора?” – можа быць лаканічны адказ: “Асноўная ідэя апавядання – ухваленне дзеянняў сумленных людзей, вера ў высковую мараль, заклік да яднання пакаленняў. Адсюль і назва твора – “Сена на асфальце”, якая нібы пацвярджае жаданне Віктара “прымірыць горад і вёску ў сваёй душы”. Пры больш разгорнутай размове вучні могуць адзначыць,

што здаўна вёска была эталонам добра, шчырасці, дабрыні. Менавіта ў вёсцы выпрацоўвалася мараль, этыка чалавечых паводзін. Нехта заўважыць, што сучасная вёска вымірае, страчваюцца многія традыцыі. Можна паспрачацца па праблеме: “А якія пазітыўныя якасці нясе людзям гарадская цывілізацыя?”

Урок 2.

Мэта ўрока: Урок – з’яўшчытая гутарка аб прачытаным творы па пытаннях падручніка і дадатковых.

Аналіз апавядання варта пачаць з расшыфроўкі эпітэта – радкоў верша рускага паэта К. Случэўскага – «И капля вод полна трагедий // И неизбежности полна». Эпітэт адлюстроўвае аўтарскую задуму – падкрэсліць ісціну, што эпізод з хлебам, што адбыўся ў сям’і ў галоднае ліхалецце, адлюстроўвае агульную трагедыю народа, які перажывае пасляваенныя нястачы, выжывае ў нечалавечых умовах. Варта падкрэсліць у самым пачатку, што апавяданне сюжэтнае, строга рэалістычнае і ў паказе абставін (“пуставата на градах”, “трухляе ў хаты ніжні в’янец”, хлеб з бульбы і ячменных шпоек), і знешняга выгляду людзей (бабуля – “высахлая, з учарнелым ад работы і старасці тварам”, які да таго ж – “спустошаны і нейкі пакутліва нямы”), хатніх жывёл (“худы як дошка, парсюк”), і паводзінаў сваякраві, нявесткі і малога, якія кожны па-свойму перажываюць сямейную драму: бабулька адсцябала матузамі унука, які “паабшчапаў” дачасна акрайчык хлеба.

Адказ на **першае пытанне** – “Які перыяд жыцця народа паказаны ў апавяданні?” – вучні дадуць, хутчэй за ўсё, такі: “Падзеі адбываюцца ў 1944 годзе, калі Беларусь была амаль вызвалена ад фашыстаў. Усё было разбурана – і гарады, і вёскі. Многія былыя воіны загінулі, не вярнуліся дадому. Людзі – жанчыны, старыя, дзеці – галадалі. Тое, што паказана ў апавяданні, відаць, перажыў і сам аўтар, бо так дакладна, выразна паказана трагічная карціна жыцця.”

Другое пытанне-заданне – “Перакажыце сюжэт апавядання. Што страцілася ў вашым пераказе?” – патрабуе аналітычнага падыходу да з’яваў, самастойнасці мыслення ад вучняў. Сюжэт апавядання просты: Бабулька адсцябала матузамі ўнука за тое, што ён абгрыз кавалак хлеба, не дачакаўся вячэры. Той схаваўся спачатку, распачны, у алешніку паблізу хаты, зрабіў з яго будан, і заснуў, і адсюль яго, амаль непрытомнага, занеслі ў хату, паклалі на ложка. Ачуняў хлопчык ад матчынага плачу па ім, сірацінцы, затым пачуў, што маці і бабуля разам галосіць па яго бацьку, які загінуў на фронце і пачаў іх супакойваць, абяцаць, што не будзе больш чапаць хлеба, адпомсціць за крыўду сыну паліцая Зміцера Васілю. У такім пераказе – адзначаць настаўнік і вучні – губляюцца дэталі, спрошчваецца дзеянне, знікаюць перажыванні герояў, іх пакутлівыя роздумы, аўтарскія каментарыі. Застаецца толькі невялікая дакументальная, раўнадушная фіксацыя падзей.

Трэцяе заданне – “Ахарактарызуйце герояў апавядання” – лепш за ўсё можна выканаць, склаўшы цытатныя планы характарыстык бабулі, маці і хлопчыка.

Маці

1. “Маці ўсё бачыла [...] і ў яе тады перавярнулася ўсё нутро, і яна падумала, што і сама часам гэтак жа сцябала малага, і цяпер пашкадавала, што рабіла гэтак”.	1. Добрая. Здольная ацэньваць свае ўчынкi
2. “Ёй хацелася забыцца ў рабоце, і яна, не разгінаючыся, круціла цяжкі скрыгатлівы круг [...]”.	2. Працалюбная.
3. “А можа, і добра, што сын не помніць бацьку: так будзе лепш яму, але ж затое колькі ёй трэба трывання, жорсткасці да сябе і да людзей, каб паставіць сябе ў жыцці, каб не даць у крыўду сябе і сына”.	3. Цвяроза ацэньвае жыццё. Рыхтуецца да выпрабаванняў. Моцная духам
4. “А сыночак мой, а сіраціначка мая, – жалілася маці, – ніхто цябе не пашкадуе, ніхто цябе не абароніць”.	4. Умее чуць боль сына, другіх людзей.
5. “Яны стаялі, як ніколі блізка адна адной, падтрымлівалі адна адну за плечы і ціха плакалі – ужо не столькі ад гора, колькі ад гэтай роднасці адна адной.”	5. Сэрцам успрымае падзеі. Сардэчная. Умее дараваць людзям іх жорсткія ўчынкi

Бабуля.

1. “[...] высахлад, з учарнелымі ад работы і старасці тварам”: “свякроўчын твар – спустошаны і нейкі пакутліва нямы”.	1. Знясіленая працай, хворая.
2. “[...] трывога жыве ў ёй, як у грудзях застарэлы кашаль”.	2. Жыве трывогай пра мінулы і сённяшні дзень.
3. “[...] перад вачамі паўстаў малы, тое, як кiдаўся ён па хаце, бездапаможна ўгнуўшы ў плечы шэрую, стрыжаную пад нажніцы галаву. Яна бачыла ўсё гэта так выразна, і нічога ўжо на свеце не існавала для яе, акрамя гэтай безабароннай, беднай, няўмела пастрыжанай галавы. І яна шкадавала ўнука, шкадавала, што некалі, даўно, адсцябала гэтак жа матузамі сына, забітага цяпер на вайне [...]”.	3. Асуджае сябе за жорсткасць. У душы – добрая, у дзеяннях – строгая праз меру. Прыхільніца суровай педагогікі.
4. “[...] старая плача пра тое, пра што плача і яна”.	4. Сентыментальная, як

і нявестка.

Малы

1. “[...] нейкая помслівая асалода трымала яго ў кустах”.	1. Крыўдлівы і помслівы.
2. “[...] колькі разоў пачынаў думаць пра свае ўцёкі з вёскі, надоўга, назусім [...]”.	2. Дзіцячы максіmalізм.
3. “Ён адчуваў сябе моцным і адзінокім, і гэта было прыемна яму”.	3. Жаданне быць самастойным, дарослым.
4. “Была нястрашная, вялікая і добрая гэтая рука, і ён заплюшчыў вочы і, сцішыўшыся, так ляжаў – паспакойнелы [...]”.	4. Любіць ласку, падзіцячы бездапаможны.
5. “[...] трэба браць на свае плечы недзіцячы цяжар”.	5. Раньне сталенне. Думае па-даросламу.

Чацвёртае пытанне – “Якую ролю ў апавяданні адыгрываюць унутраныя маналогі?”. Настаўнік павінен скіраваць увагу вучняў на тое, што апавяданне, хоць і напісана аўтарам, але так, што ён пабудоваў яго поўнасьцю на ўнутраных маналогіх герояў і тым самым перадаў драматычныя перажыванні удзельнікаў сямейнага (часовага) непаразумення і прымірэння. Перажывае бабуля, што пакрыўдзіла ўнука (“і вось цяпер ёй балюча было ад таго, што ніколі ўжо не скажа сыну, што нізавошта пабіла яго тады, – і ёй ужо здавалася, што ў сыравы смерці вінаватая і яна і што няўцешная і горкая будзе цяпер яе старасць”). Не менш перажывае і яе нявестка, больш шкадуючы, чым асуджаючы, старую, думаючы пра забітага мужа, пра непрактычнасць свекра, пра тое, што цяпер у кожнай хаце хапае свайго гора”. Марыць уцячы з дому, але перад тым адпомсціць сыну “паліцаю” за крыўду малы. Аўтар колькі зрэдзь каментуе думкі герояў ды распавядае пра іх абмежаванні ў часе і прасторы дзеянні. Апавяданне рэалістычнае і глыбока псіхалагічнае.

Размову пра творчасць пісьменніка можна закончыць, задаўшы вучням пытанні “Што новага пра жыццё і людзей даведаліся вы з апавяданняў Міхася Стральцова?” і “як вы зразумелі канцоўку апавядання “Двое ў лесе”?”